

Kovács András Ferenc

Rembrandt kortársa

*„A forma az, amiben a dolognak valósága áll;
így a feketeség formája a téntának, mert ha
fejér, veres, zöld volna, nem volna ténta,
hanem festék vagy miegyéb; a négyszzegeletűség
formája a táblának, mert ha kerek volna, tányér volna.”*

(Apáczai Csere János: Magyar logikácska)

*Alant a tenger pokla, fent a sós ég –
Kalmárhajós menny, matrózbiblia,
S múlt hajjain templom, katedra, szószék
Inog, míg üdvöt apróz hitvita.
Tudós, tanácsúr, bármiféle rend, rang –
Fontos, ha festik, gögtől élvezeg...
Föl-fölröhintve fordul félre Rembrandt.
Tányér, hering, kés, hattyú, fél retek.
Van táblakép, bankári hittan, ár, gát –
Majd boldogul Kelet-Batávia...
Hollandus áld meg egy kicsiny tanárkát:
„Honodba vágysz? Mehetsz, atyámfia!
Toronyok várnak rád, s tán hatalmi erkély –
Polgárosodj!... Vár téntanyalni Erdély!”*

Régi nóta, nyútt vonóra

(Hódolat Apáczai Cserének!)

*„És honnan vannak egyházunkban annyian
a kereszténység alapelemeit sem ismerő,
lekipásztori álarcot magukra öltött papok,
lomha hájtömegek, papi állásokkal üzérkedők,
farkasok, bérencek? És az iskolában annyi
élsődi éhenkórász, a tudományok híveinek
álarcát magukra öltött üresfejű emberek,
az iskolaügyek rókái? És az állami életben
annyi megvásárolható bíró, Bileám-követő
ügyvéd, annyi igazságtalan per, méltatlan
adóztatás, zaklatás, zsarolás?”*

(De summa scholarum necessitate, 1656)

*Erdélyben, útszélien,
Apáczai Csere,
Sosem egyes madár dalol –
Csak dolmányos varjak hangján
Akácfa csicsereg.*

*Mit sem tud az Magyar
Encyclopaedia
Effélékrül... Barbár nyájban
Mívelt agynak, nagyokosnak
Lenni komédia!*

*Te se akarj bölcsebb,
Csak taplósabb skólát –
Pöffeszkedő palást alól
Galád, kevély balgatagság
Kilóg, mint az lóláb.*

*Tudás lángja korom,
Mit kanyargós füst pök –
Kiátkozza pártoskodván,
Kegyelemmel pecérkedvén
Pár haragvó püspök.*

„Hol hamiskártyások
Kézelője ont ászot –
Belga külhon küld nyakunkra
Protestálót, independenst,
Doktort, dőre nyomdászt!”

„Egyház ellen való
Kétség, elmevétek,
Gondolkodó kórság, fekély,
Mit hollandus lelkű betűk
Lehelnek belétek!”

„Nem magyar s keresztyén
Ultraiectum s Leiden –
Idegenült szellem fertőz,
Újdon tanok szítnak zavart,
Dúlnak zápult fejben!”

Göggel dördül fosztó,
Farizeus papság –
Álomittas népség nyalja
Orációk hígult levét,
Hazug nagyság tapsát.

Hiába is traktált
Türelemmel Torda –
Kifog rajtad vak gyűlölség,
Hitváddal vág orrba ismét
Gaz hatalom horga!

Ostobák markában,
Apáczai Csere,
Tudományról zsinatolgat,
S béketűrést prédikálgat
A pálca zsigere.

Régi nóták, elnyítt vonók,
Sok hegedős vére –
Mások hitén kufárkodók
Kígyónyelvén peng, buzog az
Antikrisztus bére.